

Hiiumaa aasta isa on Kalev Taelma

Isadepäeval, 12. novembril anti Käinas pidulikult aktusel üle Hiiumaa aasta isa 2023 tiitel, mille pälvis kolme lapse isa Kalev Taelma.

Kalev kasvas üheteistkümnepärase lapselise peres, olles pere vanim laps. Koolihariduse sai ta Kiviõlis ja armsale Hiiu saarele tõi teda abikaasa Helgi. Kalev ja Helgi rajasid kodu Käina lahe äärde.

Eesti mütoloogias teame, et Kalevil oli kolm last. Ka Hiiumaa aasta isal on kolm toredat last. Vanem poeg Maiko on tege- mistega kodusaarelt eemal ja tema peres on sirgumas kaks tütart. Pere keskmine laps, tütar Maigi elab emale ja isale kõige lähemal. Tal on tütar ja kaks poega. Pere noorim poeg Taavo elab Kärklase ja peres kasvab kaks tütart. Kokku on lapselapsi seitse ja suviti on Helgi ja Kalevi kodu- n- gu lastelaste laager. Neile on ehitatud mängumaja ja loodud muud võimalusi tegevusteks aias.

Kalevit teatakse kui lahtiste kätega töömeest, kes

Foto: Merilin Must

aastakümneid ehitajana töötas. Kalevi käest saab alati julgelt nõu küsida ning alati on ta valmis tule- ma appi, olgu abivajajaks kes tahes.

Tantsupõrandatel on Kalev keeru- tanud jalga ligi nelikümmend aastat. Rühmakaaslased teavad, et Kalevile saab alati kindel olla ja ta toetab rühma tege- misinii nõu kui jõuga. Tema õpetussõnad ja kogemused on tantsurühmas eesku- juks kõigile kaaslastele. Oma tantsupisi- kut on ta jaganud nii lastele kui lastelastele. 2023 osalesid mitu põlvkonda koo- linoorte laulu ja tantsupeol.

Kui pere, töö ja tantsimise kõrvalt aega üle jääb, naudib Kalev värskes õhus liikumist ja sügiseti seel ja marjul käimist. Kalev on õige Hiiumaa mees, kes hoiab oma pere, väärtustab põlv- põlve edasi antud õpetusi ja teab täpselt, milline on isaks olemise roll.

Hiiu maakonna aasta isa valitakse Naiskodukaitse Hiiumaa jaoskonna poolt avalikul konkursil üks kord aastas. Žüriisse kuuluvad ürituse patroon ja seitse Naiskodukaitse liiget.

Palade spordihoone energiatõhusaks muutmise ehitustööd valmis

Oktoobris lõppesid Palade spordihoone energiatõhusaks muutmise ehitustööd.

Spordihoone renoveerimistööde käigus soojustati hoone välisseinad, tehti uus katus, paigaldati uus küttesüsteem ning soojustagastusega ventilatsioonisüsteem, katusele paigaldati päikesepaneelid, asendati aknad ja välisukse ning uuendati valgustus.

Kuna Palade spordihoone oli amortiseerunud, tehti sellele juba 2010. aastal rekonstrueerimise eelprojekt. Hoonel puudus soojustus ja nõuetele vastav ventilatsioonisüsteem.

Pühalepa osavald esitas 2021. aastal taotluse „Palade spordihoone energiatõhusaks muutmine“ Euroopa Liidu struktuurivahenditest rahastamiseks. Tegemist on avaliku sektori hoonete energiatõhususe ja taastuvenergia edendamise ehk CO₂ meetmega. Taotlus sai positiivse otsuse.

Palade spordihoone renoveerimise projektitaotlus RTK-le tugines energiaauditi soovistele, mille

koostas OÜ Energex Energy Experts ja peale positiivset rahastusotsust projekteeris Dagopen. Riigihanke tulemusel teostes ehitustööd OÜ Vilton Hiiu ja omanikujärelevalvet P. P. Ehitusjärelevalve.

Projekti maht esitamisel oli 798 000 eurot, millest Riigi Tugiteenuste Keskuse toetus 462 840 eurot. Hangete ja tööde teostamisel suurenes projekti maht 859 488 euroni. Lisandus töid, mis oli mõistlik teha hoone edasiseks paremaks kasutamiseks.

„Hiiumaa energia- ja kliimakava 2030“ visiooni järgi on Hiiumaa eesmärk olla roheline – vähima ökoloogilise jalajälje, nutikate ja roheliste lahenduste, säästliku ning aruka ressursikasutuse ja majandustegevusega saar, mis on eeskujuks teistele. Selle kava eesmärkide saavutamine põhineb kolmel tegevussuunal: energiatõhusus hoonetes ja transpordis, taastuvenergia laialdasem kasutamine ja kliimakoormuse vähendamine.

Pühalepa osavalla vanem Liili Elleri sõnul on

1989. aastal Taavi Stomma poolt projekteeritud 20. sajandi ehituspärand parendatud ja viidud energianõuetele vastavaks: „Spordikeskuse igapäevastele kasutajatele tähendab see sobivat sisekliimat ja hoonet on soodsam üleväl pida.“

Esita kandidaate valla aukodaniku ja maakonna teenetemärgi andmiseks

Hiiumaa Vallavalitsus kutsub üles esitama kandidaate Hiiumaa valla tänukirja, Hiiu maakonna teenetemärgi ja Hiiumaa valla aukodaniku aunimetuse andmiseks.

Aega mõtteid seada on 15. detsembrini. Et-tepaneku koos põhjenduse ja esitaja kontaktandmetega saab edastada valitsus@hiiumaa.ee või aadressil Keskväljak 5a, Kärkla. Tänuavaldused antakse üle vabariigi aastapäeva aktusel.

Hiiumaa valla tänukirja andmise eesmärk on tunnustada füüsilisi või juriidilisi isikuid, kellel on olnud silmapaistvaid teeneid valla arengus.

Teenetemärk on mõeldud inimesele, kes pikajärgselt silmapaistvalt tegevuse ja isikliku eeskujuga on oluliselt kaasa aidanud Hiiu maakonna arengule või oma saavutustega toonud Hiiu maakon-

nale au ja tuntust.

Hiiumaa valla **aukodaniku nimetus** omistatakse Hiiumaa valla elanikule erilise auavalduse- na väljapaistvate teenete eest Hiiumaa valla heaks.

Varasemalt on algul maakonna teeneteplaadiga, alates 2016. aastast **maakonna teenetemärgi**ga tunnustatud järgmiste isikute teeneid: 2008 Aimi Pruul, Eha Karm ja Karin Poola; 2009 Gennadi Aavik ja Eha Leiger; 2010 Aune Ork ja Stanislav Šarkovski; 2011 Lea Sibul-Poola ja Ott Lambing; 2012 Mati Nurs, Enn Kunila ja Erkki-Sven Tüür; 2013 Toomas Paap ja Virginijus Biskys; 2014 Ivo Eesmaa; 2015 Tiit Asumets; 2016 Ruta Mihelson ja Helgi Põllo; 2017 Tanel Malk, Ain Tähiste ja Ermo Mäeots; 2018 Tiit Masing ja Heller Sööl, 2019 Hilja Hiiemets, Aare Ernes ja Tiit Valdma; 2020

Endel Lepisto, Kaja Antons ja Vaapo Vaher; 2021 Eda Tärk, Mart Mõniste ja Inge Talts; 2022 Jaan Kuusemets, Mart Reino ja Agu Kohari; 2023 Hele Lindmäe.

Hiiumaa valla aukodaniku tiitliga on pärjatud: 2020 Lembit Sauer, 2022 Aare Ristmägi, 2023 Erkki-Sven Tüür.

Käina valla aukodaniku tiitliga on pärjatud: 1940 Paul Kogerman, 2002 Volli Mäeumbaed, 2007 Meeri Kaups, 2012 Aimi Säremat.

Kärkla linna aukodaniku tiitliga on pärjatud: 1978 Paul Kamm, 1989 Evald Teras, 1998 Arnold Paroll, 2004 Salme Elgas.

2014 sai **Hiiu valla aukodaniku** tiitli Ave Alavainu.

Käina bowling'u-saali ehitustööd lõppenud

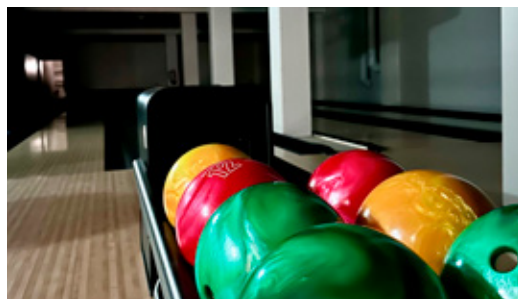
Selle aasta alguses Käinas alanud **bowling'u**-saali ehitustööd on lõppenud ja peagi on kõigil võimalus käsi **bowling'u**-mängus valgeks saada.

Mängurajad saabusid Käina USAst ja on juba paigas ning katsetusedki tehtud.

Saali tuleb ka baariosa, kust saab osta joo-

ke ja snäkke ning neli isteala, kus parasjagu mängust vabad olevad inimesed jalga saavad puhata.

Saal projekteeriti elamuskeskusesse Tuuletorn kohe alguses. Kogu projekti maksumus on seni olnud 322 600 eurot, millest ehitamine 105 600 ja seadmed 217 000 eurot.

SÜNDINUD UUED VALLAKODANIKUD

Säde Mai Murumaa

Õnnitleme vanemaid!

Hiiumaa vald 6

Hiiumaa vald on jõudnud koolieeliku ikka – 25. oktoobril tähistas vald kuunedat sünnipäeva. Uurisime, mis on suurimad kordaminekud ja õnnestumised Hiiumaa vallas kuue aasta jooksul ja mis suunas võiks saar järgnevatel aastatel areneda.

Hiiumaa Arenduskeskuse projektijuht Angela Koit tõi esmalt välja Hiiumaa spordikeskuse valmimise. „Valla elanike tervise heaks ning noortele kaasaegsete sportimise ja vabaaja võimaluste tekkimise. Uued perearstid ja haigla remont,“ loetles Koit.

Kärkla Muusikakooli õpetaja Ulvi Tamm leidis, et suurimad kordaminekut kuue aasta jooksul on kergliiklustee Kärklase Paluküla- ni, Hausma ujumissild, toredad söögikohad šampanjabaar Kork, Meite Mõte ja Ratturi Talu ning uus tervisekeskus.

Järgnevatel aastatel ootab Tamm arenguid Kärkla Kultuurikeskusega. Lisaks võiks Kärklase olla ujula ja SPA. Kultuurivaldkonnas tõi muusikaõpetaja välja suurema koostöö erinevate sündmuste korraldajate ja kultuuritegijate vahel. Tihedamalt võiks kasutuses olla Kärkla lauluväljak ning muusikakoolid võiksid saada suuremat toetust.

Lisaks leiab Tamm, et arenguruumi on ka lennu- ja parvlaevaliikluses – lennuk võiks nädalavahetustel kaks korda päevas väljuda ja parvlaevaliiklus tihedam olla.

Tamm ootab, et järgnevatel aastatel võiks korda saada Kärkla tänavad ja kortermajad. „Prügimajandus praegu häbipleiks – ehitada prügimajad,“ ütles Ulvi Tamm.

Ka Kersti Ojasalu MTÜst Kärkla Nukuteater tõi välja, et suurimad arengud viimase kuue aasta jooksul Hiiumaal on uue spordikeskuse, keskväljaku ja põhikooli valmimine. Järgnevatel aastatel võiks valmis saada uus kultuurikeskus ja ujula Kärklasse.

Pühalepa osavalla haldusjuht Argo Valgma tõi positiivse arenguna välja, et paljud teed ja tänavad on Hiiumaal kuue aastaga korda saanud. Sellegipoolest leiab ta, et veelgi rohkem tuleks panustada teede ja tänavate säilitamiseks ning ehitamiseks.

Hiiumaa Arenduskeskuse projektijuht Mari-Liis Hirv nõustus eelkõnelejatega ja tõi kordaminekutena välja spordikeskuse, uue koolimaja, väljaku ja Kärkla sadama arengud: „Ühesõnaga kõik uuendused ja parendused, mis toimund on. Väga äge!“

Hirvele meeldiks, kui tulevikus oleks kergliiklustee ümber Hiiumaa, korralik rannapromenaad Rannapaargust Hausma suunas. Talle hingelähedane teema on Hiiumaa koduta loomade varjupaik ja kassituba, mis vajaks erinevat sorti abi.

9. DETSEMBER 2023

Hiiumaa
Glogikohvikute Päev

hiiumaa.ee/glogikohvikud

Volikogu kinnitas uue eelarvestrateegia

Hiiumaa Vallavolikogu kinnitas 19. oktoobri istungil valla arengukava uue versiooni. Koos sellega eelarvestrateegia 2024–2027, mis on aluseks ka valla 2024. aasta eelarve koostamisel.

Hiiumaa vallas elas rahvastikuregistri andmetel 1. jaanuari seisuga 9758 inimest. See arv on vaikselt, aga järjepidevalt kasvanud. 1. novembri seisuga elab saarel 9858 inimest. Elanike arvu kasv, saarelt väljaspool tööl käijate patriotism ehk elanike registris püsimine ning tragid ettevõtjad, kes saarel toimetavad, annavad kindlust ka omavalitsusele. Sellest lähtuvalt saame järgmiseks aastaks planeerida 10-protsendilist tulumaksu laekumise kasvu käesoleva aastaga võrreldes. Sealt edasi on prognoosis järgi kasv aastast vastavalt 7, 6 ja 5 protsenti.

Üksikisiku tulumaks moodustab pea kaks kolmandikku kõigist valla põhitegevuse tuludest ning enam kui 90 protsenti maksutuludest. Maamaks moodustab põhitegevuse tuludest suhteliselt väikese osa – umbes 2 protsenti. Eelarvestrateegias oleme arvestanud, et alates 2025. aastast annab riik kohalikele omavalitsustele suurema vabaduse maamaksumäärade kehtestamisel. Seega aastatel 2025–2027 moodustaks maamaks valla põhitegevuse tu-

lustest suurusjärgus 4 protsenti. Kui palju täpselt maamaksumäärad muutuvad, sõltuvad sellest, kas riigikogus maamaksuseadust muudetakse ning millised määrad volikogu hiljemalt juunikuus kehtestab. Üks variant on, et kasv tuleb maaomanike arvelt, kes ei oma Hiiumaa sissekirjutust. Seega kui registrijärgsed hiidlased toetavad tulumaksuga valda teenuste korraldamisel, siis kinnistuomanikud saaksid panustada läbi maamaksu. Avalikke teenuseid, näiteks teed ja nende hooldus – olgu remont, niitmine või lume lükkamine – soovime ju kõik. Seega peaks kõik ka kulude katmisel panustama.

Majanduskulude planeerimisel on arvestatud 2-protsendise kasvuga igal strateegia aastal ning personalikulude kasvuks 5 protsenti aastast. Esimesed moodustavad põhitegevuse kuludest 30 ja teised 60 protsenti.

Investeeringutest on järgmiste aastate prioriteetsed valdkonnad sotsiaalne kaitse, haridus ja vaba aeg.

Järgmine suurem objekt on Käina Heaolukeskuse (üks võimalik nimevariant tänasele kultuurikeskusele) renoveerimine. Hetkel on pooleli tervisekeskuse osa ehitus. Järgmisel aastal korrastatakse huvikooli ja noorte-

keskuse osa, lisaks ehitatakse välja päevakeskuse ruumid.

Seejärel on suurematest arendustest kavas Kärddla lasteaia uue hoone ehitus, kus hetkel on töös planeeringu koostamine. Perioodi viimastele aastatele on planeeritud Pargi 3 hooldekodu II etapp, Hellamaa sotsiaalküla kui Tohvri hooldekuse dementsete hoone ehitused. Aga ka Kärddla kultuurikeskuse ehitus. Sealjuures sotsiaalvaldkonna arendustele on olemas toetusmeetmed, kultuurikeskuse jaoks tarvilikku lisaraha on vaja veel otsida.

Maamaksu tõusu toel kavandame 2025. aastast teeinvesteeringute põhimahu kahekordistamist. Sellele lisanduvad projektide meetmete toel ellu viidavad tööd, nagu äsja valminud Kõrgessaare kergtee või Kärddla truupide ümberehitus.

Kokku on eelarvestrateegias aastateks 2025–2027 kavandatud 25 miljoni euro eest investeeringuid, millest 16 miljonit ehk kaks kolmandikku peaks tulema toetustena.

HERGO TASUJA
Hiiumaa vallavanem

Foto: Marko Ranna

Kärddla koortepark valmis

Kaasava eelarve toel sai valmis Kärddla koortepark. Koerasõbrad on oma lemmikutega oodanud Valli tänavale Recado meedia kõrval asuvasse aiaga ümbritsetud koorteparki.

Hiiumaa Vallavalitsus paneb koeraomanikele südamele, et kõigil oleks tore ja mugav koorteplatsti kasutada, tuleb oma lemmiku järel koristada. Platsil on olemas prügikast.

Lisaks Kärddla koortepargile valmis sel aastal

kaasava eelarve toel Käina *skate*-park, Nurste krossirada sai uue ajavõtu süsteemi ja Viscosa kultuuritehas uued aknad. Palade põhikooli õuele välilauatennise ja õuesõppeala rajamine lükkub seoses Palade spordihoone renoveerimisega pisut edasi.

Hiiumaa valla kaasav eelarve on ellu kutsutud avalikult kasutatava investeeringu tegemiseks või ürituse korraldamiseks Hiiumaa ela-

nike ettepanekute alusel. Elanikel on võimalus kaasa rääkida, kuidas kasutada valla aasta eelarvest 50 000 eurot nii, et see teeks heameelt ning oleks kasulik võimalikult paljudele elanikele. Kaasavat eelarvet rakendatakse osavaldade põhisel, millest iga osavalla osa suuruseks on 10 000 eurot.

Selgunud on 2024. aasta kaasava eelarve hääletustulemused!

Hääletajaid oli kokku 813, kes andsid 1606 häält. Hiiumaa Vallavalitsus tänab ettepanekute esitajaid ja hääletajaid.

Hiiumaa valla kaasava eelarve 2024 paremusjärjestus osavalla põhisel
Emmaste osavald:
Mänguväljak Valgu külla – 62 häält.

Kõrgessaare osavald:
Laukale avaliku mängu- ja tegelusväljaku rajamine 1. etapp – projekteerimine – 49 häält.

Käina osavald:
Külakiik Käinasse Padarimäele – 100 häält.
Kassari kabeli uue tornikiivri ehitus – 95 häält.

Käina kiriku lõunaportaali korrastamine – 60 häält.
Käina välikorvpalliväljaku katte uuendamine – 56 häält.
Putkaste mänguväljak – 36 häält.

Kärddla osavald:
Kärddla lasteaia õueala valgustamine – 154 häält.
Tormi tänava mänguväljak – 117 häält.
Meistrite maja köögi ja vaibatoa lae remont – 73 häält.
Ratastoolikiik Kärddlasse pargikompleksi juurde avalikuks kasutamiseks – 65 häält.
Kaelkirjakud Kärddla keskväljakule – 63 häält.
AKTIIVSE ALGUSE seiklusraja mitmekesisistamine – 62 häält.

Hausma rannaniidule linnalambad, et säilitada käpaliste elupaik ja merevaade – 61 häält.
Kärddla ranna võrkpalli väljakute pallipüüde aed – 49 häält.
Kärddlasse uued pingid – 39 häält.
Pritsumajale uus katus – 37 häält.
Koorte ujumisrand – 29 häält.

Pühalepa osavald:
Hellamaa külakiige taastamine – 141 häält.
Hiiumaa Meremuuseum Suursadamasse – 130 häält.
Suuremõisa noortele aktiivsete tegevuste võimaldamine – 96 häält.
Haljastuse taastamine Suuremõisa kortermajade vahel – 32 häält.

Detailplaneeringud

Hiiessaare külas Hiiejõe detailplaneeringu vastuvõtmine ja avaliku väljapaneku korraldamine
Hiiumaa Vallavalitsuse 19.10.2023 korraldusega nr 642 võeti vastu Hiiumaa vallas Hiiessaare külas asuva Hiiejõe kinnistu detailplaneering (GisPlan OÜ töö nr DP2023-01). Planeeringuala suurus on 4,73 ha. Planeering näeb ette katastriüksuse jagamise ligikaudu 1,54 ha suuruseks üksikelamu maa krundiks ja ehitusõiguse maaüksuseks ning elamukrundile hoonestusala määramise kuni viie hoone (elamu ja abihooned) püstitamiseks maksimaalse ehitisealuse pinnaga 500 m² koos olulisemate arhitektuurinõuetega ja tehnovõrkude lahendusega. Hiiejõe kinnistu detailplaneering on vastavuses Pühalepa valla keskosa üldplaneeringuga.

Detailplaneeringu avalik väljapanek toimub ajavahe- mikul 17. november kuni 1. detsember 2023 tööpäevadel tööajal Pühalepa osavalla valitsuses aadressiga Vallamaa, Tempa küla, Hiiumaa vald ja Hiiumaa valla veebilehel.

Avaliku väljapaneku ajal on kõigil huvitatutel võimalik planeeringulahendusega tutvuda ning vallavalitsusele kirjalikult sisulisi ettepanekuid ja arvamusi esitada.

Palukülas asuva Jaagu kinnistu detailplaneeringu kehtestamine
Hiiumaa Vallavalitsuse 10.10.2023 korraldusega nr 604 kehtestati Hiiumaa vallas Palukülas asuva Jaagu kinnistu detailplaneering (DAGOpen OÜ töö nr 23-12). Planeering näeb ette katastriüksusest uue ehitusõigusega krundi eraldamise ning sellele hoonestusala määramise kuni nelja hoone (elamu ja abihooned) püstitamiseks maksimaalse ehitisealuse pinnaga 500 m² koos olulisemate arhitektuurinõuetega ja tehnovõrkude lahendusega. Samuti määratakse järele jäävale hoonestatud krundile hoonestusala kuni seitsmele hoonele (olemasolevad) maksimaalse ehitisealuse pinnaga 500 m² koos olulisemate arhitektuurinõuetega ja tehnovõrkude lahendusega. Jaagu kinnistu detailplaneering on vastavuses Pühalepa valla keskosa üldplaneeringuga. Korraldusega saab tutvuda Hiiumaa valla veebilehel.

Käina alevikus Saialille kinnistu detailplaneeringu kehtestamine
Hiiumaa Vallavalitsuse 25.10.2023 korraldusega nr 675 kehtestati Hiiumaa vallas Käina alevikus asuva Saialille kinnistu detailplaneering (DAGOpen OÜ töö nr 22-44). Planeeringuala hõlmab Käina alevikus asuvat Saialille kinnistut (katastritunnus 36801:001:0934, pindala 52 712 m², sihtotstarve maatulundusmaa).

Detailplaneeringuga jagatakse planeeringuala elamumaa, maatulundusmaa ja transpordimaa sihtotstarbega maaüksusteks. Elamumaa kruntidele määratakse hoonestusala ja ehitusõigused. Saialille kinnistu detailplaneering on vastavuses Käina valla üldplaneeringuga.

Hiiumaa Vallavalitsuse korraldusega ja Saialille kinnistu detailplaneeringuga saab tutvuda Hiiumaa valla veebilehel.

Poama küla Simuna maaüksuse detailplaneeringu koostamise algatamine
Planeerimisseaduse § 128 lõike 8 alusel teavitame, et Hiiumaa Vallavalitsuse 01.11.2023 korraldusega nr 689 algatati Poama küla Simuna maaüksuse detailplaneeringu koostamine ja väljastati lähtetingimused. Planeeringualana mõistetakse Hiiumaa vallas Poama külas asuvat Simuna (katastritunnus 39201:002:1811, maatulundusmaa 100%, pindala 16,33 ha) maaüksust.

Detailplaneeringuga kavandatakse määrata maaüksusele ehitusõigus elamu ja abihoonete püstitamiseks, määrata arhitektuursed tingimused hoonetele, tehnorajatis- te ja -võrkude väljaehitamiseks vajaminevate koridoride asukohad ja vajalikud servituutide alad.

Algatamise otsuse ja väljastatud lähtetingimustega saab tutvuda töö ajal Kõrgessaare osavalla valitsuses (Kõpu tee 8, Kõrgessaare) ja Hiiumaa Vallavalitsuse avalikus dokumendiregistris.

Tahkuna küla Mereveere tee 1, 3, 4 maaüksuste detailplaneeringu koostamise algatamine
Hiiumaa Vallavalitsuse 01.11.2023 korraldusega nr 688 algatati Tahkuna küla Mereveere tee 1, 3, 5 maaüksuste detailplaneeringu koostamine ja väljastati lähtetingimused. Planeeringualana mõistetakse Hiiumaa vallas Tahkuna külas asuvaid Mereveere tee 1 (katastritunnus 39201:004:0618, elamumaa 100% pindala 2952 m²) Mereveere tee 3 (katastritunnus 39201:004:0621 elamumaa 100%, pindala 4994 m²), Mereveere tee 5 (katastritunnus 39201:004:0623; elamumaa 100%, pindala 4257 m²) maaüksuseid.

Detailplaneeringuga kavandatakse kolm maaüksust liita üheks krundiks (krundi suurus üle 1 ha), määrata krundile ehitusõigus elamu ja abihoonete püstitamiseks (krundile üks üksikelamu ja kuni kolm abihoonet), määrata arhitektuursed tingimused hoonetele, tehnorajatis- te ja -võrkude väljaehitamiseks vajaminevate koridoride asukohad ja vajalikud servituutide alad.

Algatamise otsuse ja väljastatud lähtetingimustega saab tutvuda töö ajal Kõrgessaare osavalla valitsuses (Kõpu tee 8, Kõrgessaare) ja Hiiumaa Vallavalitsuse avalikus dokumendiregistris.

Hiiumaa vabaühenduste tunnustamine 2023

Hiiumaa vabaühenduste tunnustamisene toimub 28. novembril Orjaku külamajas.

Inspiratsiooni- ja tänuüritus on pühendatud kõigile sádeinimestele, tegusatele vabaühendustele ja nende toetajatele. Öhtu esimeses pooles toimub tuntud MTÜ-de eksperdi Kaidi Holmi tervendus- ja hüpnosi-seanss „MTÜ juhi rahuliku une ja hea söögiisu saladused“, kus Kaidi on lubanud vastata kõikidele küsimustele.

Pärast seda antakse üle tunnustused viies kategoorias. Öhtu eeskava lõpetavad pärimusmuusikud Viljandist ja enne lahkumist saab sõbralikult sumiseda suupistelaua ümber.

Ajakava:

- 16.45–17.00 kogunemine.
- 17.00–17.10 tervitussõnad vallavanemalt.
- 17.00–18.00 tervendus- ja hüpnosi-seanss „MTÜ juhi rahuliku une ja hea söögiisu saladused“. Juhendab kodanikuühiskonna tarkvara Kaidi Holm/juhatus.ee. Küsida võib kõike!
- 18.00–18.30 tublimatele tunnustuste üleandmine.
- 18.30–19.00 muusikat teevad pärimusmuusikud Lee Taul ja Karoliina Kreintaal.
- 19.00–... suupisted ja sumisemine.

Palun anna oma tulekust teada, et kohtade ja toiduga arvestada.

Kontakt: Kaja Sõrmus, tel 5345 9558, kaja.sormus@hiiumaa.ee

Sündmust korraldab Hiiumaa Arenduskeskus koostöös Hiidlaste Koostöökoguga. Toetavad Ühendus Kodukant Hiiumaa, Hiiumaa Vallavalitsus ja SA Kodanikuühiskonna Sihtkapital.

Foto: Merilyn Järvsaar

Ennetuspäeval kaardistati noorte teadmisi vaimsest tervisest

7. novembril leidis Käina koolis ja Kärkla kultuurikeskuses aset eelmise aasta „Ennetusnädal“ kontseptsioonist välja kasvanud „Ennetuspäev“.

Sihtgrupiks olid Hiiumaa üldhariduskoolide 6.–7. klasside õpilased, kes kaasati maailmakohviku formaadis aruteluringidesse. Maailmakohviku üldteema oli „Mina ise ehk enesehoid“ ning seda just vaimse tervise vaatevinklist.

Kontseptsioonilt liikusid noored laudkondades (vaimne tervis, sotsiaalne heaolu ning kriis) ning igat lauda juh-tis konkreetse valdkonna spetsialist.

Ennetuspäeva üldeesmärk oli mõista ning kaardistada, millised on meie noorte teadmised vaimsest tervisest ning enesehoiust, et juba uuel aastal liikuda edasi jätkutegevusega.

Korraldusmeeskonna moodustasid Hiiumaa noortekeskuste noorsootöötajad, Kõpu noortekodu spetsialistid, PPA (Katre Nõmmerga, Lya Lepp ja Helle-Triin Nisumaa) ning Hiiumaa vald.

Suurimad tänu laaujuhtidele: Kristel Pisa, Kādu Aasma, Marko Soontalu, Meelis Juhandi, Svetlana Reinmets, Martin Kõmmus, Helen Tammeveski, Merike Randma, Mari-Liis Leivalt ja Pille Näksi.

Aitāh vastu võtmast Kärkla Kultuurikeskus ja Käina Kool. Kumrardus päevajuht Tea Martinile ja kõikidele protokollijad, kes aitasid talletada noortelt saadud sisendi pa-berile!

Sinu sekkumine võib päästa kellegi elu

2023. aasta 8. novembri seisuga registreeris Politsei- ja Piirivalveamet kokku pea 6100 vägivallakuritegu, millest enam kui 45% olid lähisuhtevägivalda juhtumid. Keskmiselt kannatas iga päev vaimse-, füüsilise-, majandusliku-, seksuaalse- või kübervägivalda all ligi üheksa inimest.

Vägivalda all kannataval inimesel on sageli raske abi otsida, mistõttu on kõrvalseisjad need, kes võivad aidata murda seda pealtnäha sur-nud ringi. Nende sekkumine võib päästa kel-legi elu – just seetõttu on ülioluline, et igaüks meist märkaks ning julgeks pakkuda abi!

Lähisuhtevägivald on varjatud probleem, mis jääb tihti koduseinte vahele. Kuidas tun-da ära, et su lähedane või sõber on sattunud ohvriks?

Lähisuhtevägivalda mitu nägu

Lauril* on armuke. Kuna mehe käitumine on viimasel ajal muutunud, kahtlustab Laura, et tal on kõrvalsuhe, kuid Lauri eitab seda. Ta õi-gustab end ja üritab jätta naisele mulje, et ta on hull ning kujutab kõike ette. Selle näite puhul võib tegemist olla **vaimse vägivallaga**. Ühel hetkel jõuab Laura ja Lauri suhe etappi, kus iga väiksemgi tüli eskaleerub ja nii tekivad naise kehale sinikad ja kriimustused – need põhjus-tavad talle valu ning Laural on hirm oma elu ees. Selle näite puhul on juba tegemist **füüsi-lise vägivallaga**, mis on kõige kergemini tu-vastatav vägivalla liik. Üldjuhul eelneb selle-le vaimne vägivald.

Margus on oskuslikult suunanud Marit koormama ennast erinevate rahaliste kohus-tustega nagu maja laen, autoliising, kommu-naalkulud jne. Kuna Mari hakkamasaamine sõltub nüüd Marguse sissetulekust, on te-maga kerge manipuleerida. Selle näite puhul võib tegemist olla **majandusliku vägivallaga**.

Kati ja Kaur läksid lahku, kuid enne seda jõudis neiu noormehe teadmata paigaldada tema telefoni tarkvara, mille kaudu saab in-fot, kus ja kellega viimane suhtleb. Neiu levi-tab sotsiaalmeedias Kauri isiklikke fotosid ja videosid ning ähvardab tema sõpru või tutta-vaid suhtlusäppide või sõnumite teel. Selle näi-te puhul võib tegemist olla **kübervägivaldaga**.

Artur ja Alina on omavahel suhelnud ju-ba mõnda aega. Noormees kutsub neiu sõbra juurde peole, kus pakutakse ka alkohoolseid jooke. Alina ärkab hommikul paljalt sõbra voo-dis ning mõistab ühtäkki, et toimunud on mis-ki, mida ta ei mäleta. **Seksuaalvägivald** on vä-givald, kus üks osapoolt on oma ohvrit kuritar-vitanud vastu tema tahtmist seksuaalsel teel.

Lähisuhtevägivalda all kannatavat inimest iseloomustab pidev hirmutunne ja valvelolek. Ta võib karta, et vägivald muutub tõsisemaks või ta jääb lastest ilma. Lisaks hirmule võib abi otsimist raskendada ka häbitunne. Inimene võib ekslikult arvata, et teda ei usuta või süü-distatakse vägivalla provotseerimises ning et teda ei saagi aidata. Seetõttu on ülioluline, et kõrvalseisjad toetaksid inimest ja annaksid vägivallakahtlusest kohe teada.

Märka ohumärke

Vägivaldale viitavaid märke on palju. Neist esi-mene on muutus käitumises. Kui varem sot-siaalne sõber väldib väljas käimist, muudab oma käitumist partneri juuresolekul, ei räägi oma eraelust ning on endasse tõmbunud, võib see olla märk vägivaldsest suhtest. Samamoo-di näitavad silmatorkavad muutused laste käi-

tumises, et kodus ei pruugi kõik korras olla.

Füüsilisest vägivallast võivad anda märku verevalumid, vigastused, mistõttu võib inime-ne sageli töölt või koolist puududa. Kuigi vaim-ne vägivald ei jäta füüsilisi jälgi, kaasnevad sel-lega suurem stress, ärevus ja halvenenud ter-vis. Pidev halb enesetunne, suutmatuse kes-kenduda ja ülitugev reaktsioon vigadele näi-tavad, et midagi on valesti. Vabanduste ja õi-gustuste otsimine oma lähedase halvale käi-tumisele võib samuti tähendada, et suhtes ei ole kõik hästi. See on sage vanemaealiste ini-meste puhul, kes oma laste vägivaldset ja hal-vustavat käitumist varjavad või pehmen-davad. Eakate vähene teadlikkus vägivallast ja sõltu-vus väärkohtlejust võib tõsta riski, et neid kasu-tatakse ära majanduslikult või jäetakse hoole-tusse. Eakate hooletusse jätmisele võivad vii-data määratud riided, hoolitsemata juuk-sed, kõhnumine või katkised abivahendid.

Ootamatult võlad, kommunaalteenuste (ve-si, elekter) väljalülitamine või soodsa elamis-pinna otsimine olukorras, kus inimesel oli va-rem oma kinnisvara, võib viidata majandus-likule vägivallale.

Julge pakkuda abi

Märgates muutust oma lähedaste või tuttavate käitumises ole julge ja juhi sellele delikaatselt tähelepanu. Uuri, kuidas tal läheb või mis te-ma elus toimub. Kui Sa ei tea, kuidas seda te-ha, küsi sekkumiseks nõu sotsiaalkindlustus-ameti spetsialistidelt ööpäevaringselt ohvri-abi kriisitelefoni 116 006.

Valjud hääled naabrite juurest võivad sa-muti viidata vägivallale. Kui kahtlustad, et mi-dagi on valesti, siis suure tõenäosusega nii on-gi. Oma mure väljendamine on alati põhjen-datud ega tee kellegi kahju, kuid võib pääs-ta kellegi elu. Kui naabrite juurest kostub kar-jumist, vägivallale viitavaid hääli või appikar-jeid, siis teavita koheselt politseid telefonil 112. Samale numbrile helista ka siis, kui näed täna-val pealt näiteks kaklust või miskit muud, kus läheb vaja politseinike abi.

Juhul kui saad teada, et keegi sinu tutta-vatest või lähedastest on sattunud seksuaal-vägivalda ohvriks, pea meeles, et värskest toi-munud juhtumite korral on ääretult oluline, et inimene jõuaks esimesel võimalusel seksuaal-vägivalda kriisiabi keskusesse (SAK). SAKi saab pöörduda, kui juhtumist on möödas kuni seit-se päeva. SAKid töötavad neljas Eesti piirkon-nas ning nende kontaktid on leitavad sotsiaal-kindlustusameti ohvriabi lehel www.palunabi.ee/seksuaalvagivald.

Naistevastase vägivalla ohvrid saavad va-jadusel koos lastega pöörduda naiste tugikes-kusesse, mis asuvad igas maakonnas ja paku-vad tuge 24/7 ning soovi korral anonüümselt. Info nende kohta on leitav samuti sotsiaalkind-lustusameti ohvriabi lehel www.palunabi.ee/naiste-tugikeskused.

Ära unusta enda turvalisust

Märgates vägivaldal on oluline, et enne sekku-mist mõtled hoolikalt enda turvalisusele, mis-tõttu soovitate kriitilistes olukordades helis-

tada politseisse ning võimalusel lahkuda oht-likust paigast. Kui kuritegu saab ära hoida vi-ga saamata, püüa kurjategijaid takistada. Tih-ti piisab sellest, kui annad valju häälega mär-ku, et neid on märgatud.

* Kõik artiklis kasutatud nimed on välja-mõeldud.

LENNE INDOV

Sotsiaalkindlustusameti ohvriabi põhiteenuse juht

Pea meeles, et meist keegi ei ole vägivalla eest kaitstud, kuid oluline on teada, et sel-lest on alati väljapääs. Kuna kannatanutel endil on tihti raske abi otsida, on lähedastel ja tuttavatel suur roll märgata ja abi paku-da. Kõige tähtsam on võtta julgus kokku ja teha esimene samm, et leida vägivaldsest suhtest väljapääs.

Helista nõu saamiseks sotsiaal-kindlustusameti ohvriabi kriisitelefoni **116 006** (välismaalt helistades +372 614 7393), pöördu naiste tugikeskusesse või teavita ko-he politseid telefonil **112**.

Ära jää üksikõikseks enda ega teiste suh-tes. Vägivaldne suhe on lõpetamist väärt.

Täiendavad abivõimalused:

- **116 111** – sotsiaalkindlustusameti öö-päevaringne lasteabi telefon.
- **660 6077** – sotsiaalkindlustusameti vägivallast loobumise tugiliin.
- **116 123** – sotsiaalkindlustusameti emot-sionaalse toe ja hingeohu telefon (kell 10–24 emotsionaalse toe nõustajad, kell 16–24 hingeohu nõustajad).
- www.palunabi.ee – sotsiaalkindlus-tusameti ohvriabi veebileht, kust saab nõu mh tekstivestluses.
- www.lasteabi.ee – sotsiaalkindlustus-ameti lasteabi veebileht, kust saab nõu mh tekstivestluses.
- **Naiste tugikeskused** – www.sot-siaalkindlustusamet.ee/abivajav-laps-ja-taiskasvanu/abi-vagivalda-ohvrile/naiste-tugikeskused#naiste-tugikes-kuste-kontaktid.
- **Tugi seksuaalvägivalla ohvritele** – www.sotsiaalkindlustusamet.ee/abi-vajav-laps-ja-taiskasvanu/abi-vagi-valla-ohvrile/seksuaalvagivalda-ohv-rite-kriisiabi.
- **Vaimse tervise veebinõustamine** - sot-siaalkindlustusameti pakutav tasuta tee-nus inimestele, kelle igapäevaelu ja toi-metulek on häiritud või kelle elus on pin-geid ja raskusi. Broneeri aeg siin: www.palunabi.ee/vaimne-tervis.

Hiiumaa Ettevõtjate Liit ja õpilasfirmad kohtusid ja vahetasid mõtteid

8. novembri õhtupoolikul kogunesid Hiiumaa Ettevõtjate Liidu liikmed ja 2023. õppeaastal loodud Hiiumaa Gümnaasiumi viis õpilasfir-mat – ÕF KREIV, ÕF Lux, ÕF Sakastrükk, ÕF TSäde ja ÕF Tuli. Kohtumisel tutvustasid õpi-lasfirmade loojad Hiiumaa ettevõtjatele enda ideed, tooteid ja teenust ning said vastutasuks hulanisti uusi ideid enda toote/teenuse aren-damiseks meie ettevõtjatele.

Õpilasfirma KREIV pakub Hiiumaal hau-hoolduse teenust, mis on abiks inimestele, kellel pole võimalust ja aega ise oma lähedaste hau-dasid hooldada. Loe õpilasfirma kohta rohkem

www.kreiv.ee.

Õpilasfirma Lux valmistab trükkplaati-dest installatsioone (valgusteid), toote val-mistamisele lähenetakse taaskasutust sil-mas pidades ning iga valmistatud toode on ainulaadne.

Õpilasfirma Tuli valmistab kergelt süttivat söekangast, mille abil on tule tegemine liht-samast lihtsam! Söekangas on abiks nii met-sas kui merel.

Õpilasfirma Sakastrükk valmistab paku-trükiga disainitud kangajäädikdest kandekot-te, mis valmivad noorte käsitööl. Toote puhul

on fookuses praktilisus, mugavus, ainulaadsus ning taaskasutus.

Õpilasfirma Tsäde valmistab käsitöö puu-derküünlaid, iga detail on küünaladel läbi mõel-dud ning lisaväärtust pakub võimalus valida endale just sellise lõhnaga küünal nagu sina seda soovid.

Hiiumaa õpilasfirmade kohta leiata lisa-infot sotsiaalmeediast ning kindlasti kohtate neid juba lähiajal mõnel Hiiumaa laadal.

Tegevus viidi läbi Hiiumaa PATEE program-mi raames ning oli rahastatud Euroopa Regio-naalarengu Fondist.

Tänane idee on homme edu

Käesoleva aasta lõpus täitub viis aastat sihtasutuse Hiiumaa Sadamad asutamisest. Oleme nõukogu liikmetena täitnud oma ülesandeid alates selle asutamisest ning viinud koos juhatusega kohusetundlikult ja pühendunult ellu põhikirjast ja strateegiast „Sadam 100“ tulenevaid eesmärgi. Kuna sihtasutuse põhikirja kohaselt nimetatakse nõukogu liikmed viieks aastaks, täitub seega ka praeguse nõukogu ametiaeg. Andsin juba kevadel vallavalitsusele teada enda soovist tehtule joon alla tõmmata ning teatpulk edasi anda. AS Inbank juhatuse liikmena ja Baltikumi äriüksuse juhina on minu tööalane koormus märgatavalt kasvanud ning seetõttu pean valima, kuhu oma aega ja energiat suunan. Samuti leian, et iga organisatsiooni juhtorganid vajavad rotatsiooni, millega tuua ettevõttesse uusi ideid ja värsket energiat. Koos praeguse nõukogu ametiajaga lõppeb ka strateegia „Sadam 100“ periood, mistõttu on tulevasel nõukogul vaja alustada Hiiumaa Sadamate uue strateegia koostamisega. Võtan siinkohal tehtu kokku ning jagan oma mõtteid, mis võiksid homme edu tuua.

Kas sihtasutuse juhtimismudel töötab?
Minu hinnangul on sihtasutusest Hiiumaa Sadamad kasvanud võimekas ja jätkusuutlik organisatsioon, mis täidab hästi talle pandud avalike ülesandeid. Sihtasutuse eraõiguslik olemus annab organisatsioonile piisavalt paindlikkust ja iseseisvust otsuste tegemisel, eriti olukorras, kus avaliku sektori asutusel jääb kiirusest ja otsustavusest puudu. Näiteks võib siin tuua äritulude kasvatamise, kulude juhtimise, mitmesugused tehingud osapooltega või ka juhtimisalase vastutuse võtmise.
Sihtasutuse viimase viie aasta suuremateks saavutusteks loen sadamate ja varade ülevõtmist, tugeva organisatsiooni ja töökorralduse ülesehitamist, Hiiumaa Sadamate uue visuaalse identiteedi loomist ning investeringuid sadamate infrastruktuuri kogumahu ligi 3 miljonit eurot. Kõik need saavutused tuginevad

kokkulepitud strateegiale „Sadam 100“, mille me koos sihtasutuse juhtkonnaga koostasime ning vallavalitsusega kooskõlastasime. Olen uhke, et hoolimata keerukatest valikutest oleme suutnud ühiselt kokku lepitud eesmärgid edukalt ellu viia.
Strateegia on leping osapoolte vahel, see on iga organisatsiooni nurgakivi, millest oma tegevuses lähtuda. Kahjuks ei ole sihtasutus majanduslikult võimeline kõiki oma kulusid katma. Meie kliimavõõtmest tulenev lühike hooaeg ja klientide profiil ei võimalda küsida selliseid sadamatasusid, mis kõik jooksvad kulud katab. Sarnases olukorras on paljud omavalitsuste omanduses olevad külalissadamad ümber Läänemere. Veel neli aastat tagasi moodustas valla tegevustoetus üle poole meie tuludest. Järjepidevalt oma tulusid kasvatades oleme suutnud vähendada valla panust ligi 40%-ni kogutuludest. Julgen väita, et just sihtasutuse ettevõtlust soodustav formaat on aidanud meil

tulusid kasvatada, kulusid optimaalselt juhtida ning sadamaid arendada.
Mille järgi anda hinnanguid sadamatele?
Vana juhtimistõde on, et mida mõõdad, seda ka saad. Viis aastat tagasi eesmärgi seades unistasime suurelt ning kirjutasime need julgelt numbritega paberile. Viimasel nõukogu koosolekul tulemusi analüüsisides rõõmistasime koos saavutuste üle, mis tundusid veel viis aastat tagasi kauged ja püüdnud. Toon välja mõned olulisemad võtmenäitajad, millele võib hinnangu anda. Meie sadamates käis viimase viie aasta jooksul ligi 5500 ööbimisega külalissalust, suurendasime alusekohtade arvu sadamates viie aastaga 250 kohani, kolmekordistasime püsilepingute arvu 50-lt 136-ni ning kümnekordistasime püsiklientide arvu 3000 inimeseni. Samuti kujundasime sadamatele uue visuaalse identiteedi, juurutasime 15 mitmesugust innovaatilist lahendust ja ehitasi-

me valmis koguni kaks uut sadamat – Sõru jahisadama uue kai ning Kalana jahisadama.
Eraldi teema on meie sadamate roll kogukonnas ning mõju Hiiumaa majandusele tervikuna. Kuidas mõõta käesoleval aastal toimunud 17 võistlusregati mõju majanduslikult? Kuidas mõõta lossitud püügi-mahtude mõju Hiiumaa kalandustraditsioonide jätkumise vaates? Kuidas mõõta nende 40 000 õnneliku külasta-ja heaolu, kes meie sadamates toimunud üritustel käesoleval aastal meelt lahutasid? Kuidas mõõta 200 purjetamistrennis käinud lapse rolli Hiiumaa tuleviku kujundamisel? Need on keerulised küsimused, millele üksikshaaval vastamine selgust ei too. Julgen väita, et Hiiumaa elukeskkonna areng peaks puudutama iga saare elanikku ja otsustajat.
„Meie sadamad on Hiiumaa väravad, kogukonna tõmbekeskused, igapäevaelu südamed ja elamust pakuvad kohtumispaigad, kus paku-

me kaasaegset ja kättesaadavat infrastruktuuri teenust. Oleme merekul-tuuri kandjad ja hoolitseme järelkasvu eest. Oleme Hiiumaa kuvandi loojad ja majanduse üks mootoritest. Meie roll on suurendada Hiiumaa konkurentsivõimet.“
Mida tulevikus silmas pidada?
Pikk vaade on oluline. Unistuste, ambitsioonide, eesmärkide ja tegevuste sõnastamine aitab neid paremini lahti mõtestada – hea strateegia ainsaks tunnuseks on selle ellu viimine. Piiratud finantsidega tuleb teha raskeid valikuid, mistõttu pean ülioluliseks uue strateegia raames sõlmida sadamate arengut ja töörahu tagav kokkuleppe sadamate finantseerimise osas.
Sihtasutuse formaat on vallale kuuluva ühingu juhtimisel end õigustanud ning väärib kaalumist ka teiste vallale kuuluvate asutuste töö korraldamisel. Äriühingule sarnaselt on sihtasutusel oma juhatuse ja nõukogu, kelle kaudu saab asutaja ehk vald oma eesmärgi realiseerida. Juhtorganite tugevale mandaadile, motivatsioonile, asutaja ootustele ja strateegiale tuginedes on ettevõtte kokkuvõttes tulemuslikum ning sadamad koos seal pakutavate teenustega atraktiivsemad.
Ehitame sadamaid sadadeks aastateks ning nende eest on pidevalt vaja hoolt kanda. Sadamate rolli kogukonnas ja Hiiumaa kultuuriloos on raske üle hinnata, selle pärast julgustan kõiki sadamate tegemistes võimaluste piires kaasa lööma. Hiiumaa on väike koht, mistõttu peame hoolitsema oma järelkasvu eest. Iga sadamas toimetav mudilane on homme Hiiumaa saadik-tulevased teadlased, sportlased, ettevõtjad on meie sotsiaalne kapital. Tänane idee on homme edu!
Täna teid usalduse ja koostöö eest, aitäh tegusa ja unustamatu viie aasta eest! Elan kaasa Hiiumaa tegemistele ja panustan ka tulevikus jõudumööda vabatahtlikuna seal, kus võimalik.

MARGUS KASTEIN
Nõukogu esimees
SA Hiiumaa Sadamad

SA Hiiumaa Sadamad saab uue nõukogu ja esimehe

27. oktoobril kogunes Hiiumaa Sadamad kaheksaliikmeline nõukogu oma viimasele istungile. Hiiumaa vallavalitsus algatab eelnõu, mille kohaselt kutsutakse senine koosseis tagasi.
Sihtasutuse põhikirja kohaselt nimetatakse nõukogu liikmed ametisse viieks aastaks, käesoleva aasta detsembris täitub mitmete praeguse nõukogu liikme ametiaeg. Edaspidi saab Hiiumaa Sadamad nõukogu olema viieliikmeline.
Uus nõukogu koguneb esimest korda 15. detsembril 2023.
Hiiumaa Sadamad nõukogu esimees Margus Kastein andis juba maikuu Hiiumaa Vallavalitsusele teada, et soovib peale oma ametiaja lõppu detsembris 2023 nõukogu esimehe ja liikme kohalt tagasi astuda. Kastein on täitnud sihtasutuse nõukogu esimehe ülesandeid alates selle asutamisest 2018. aastal.
„Minu arvates on sihtasutus Hiiumaa Sadamad võimekas ja jätkusuutlik organisatsioon, mis täidab hästi talle pandud avalike ülesandeid. Sihtasutuse viimase viie aasta suuremateks saavutusteks loen tugeva organisatsiooni struktuuri ja töökorralduse ülesehitamist, sadamate ja varade ülevõtmist, Hiiumaa Sadamate uue identiteedi loomist ning investeringuid sadamatesse kogumahu ligi kolme miljoni euro ulatuses,“ rääkis Kastein.

Eraldi soovib ta välja tuua Kalana jahisadama väljaehitamise. Hiiumaa külalissadamad on kujunenud Hiiumaa sümboliks ja ihaldatud sihtkohtadeks külastajatele nii merelt kui maalt.
Oma tagasiastumise põhjuseks toob Kastein suure töökoormuse AS Inbank juhatuse liikme ja Baltikumi äriüksuse juhina, mille tõttu jääb tal üha vähem aega panustada Hiiumaa Sadamate tegevusse. Samuti leiab ta, et iga organisatsiooni juhtorganid vajavad rotatsiooni, millega tuua ettevõttesse uusi ideid ja värsket energiat. „Koos mitme nõukogu liikme ametiajaga lõppeb ka strateegia „Sadam 100“ periood, mistõttu on tulevasel nõukogul vajalik alustada Hiiumaa Sadamate uue strateegia koostamisega,“ ütles Kastein.
Hiiumaa vallavanem Hergo Tasuja sõnul püüab kohalik omavalitsus olla heaks omanikuks ja asutajaks mitmes ettevõttes ning asutuses. Tal lisas, et oskus usaldada spetsialiste, kuid olla nõudlik eesmärgi seades vajab samamoodi vallas arendamist. „Margus on olnud heaks eeskujuks, kuidas küll valla asutatud sihtasutusse ärilist mõtlemist ja efektiivsust tuua.“ Vallavanem märkis, et uus nõukogu jätkab tugevalt vundamendilt.
Hiiumaa valla loodud sihtasutus Hiiumaa Sadamad arendab ja haldab Hiiumaa väikesadamaid ning lähtub sihist olla eelistatud peatuskohaks 100 miili raadiuses ümber Hiiumaa.

Sõidukit juhtides suuna kogu tähelepanu turvaliselt kohalejõudmisele

Igapäevaselt liikluses autojuhina osaledes sõidab mulle iga päev vastu autojuhte, kes räägivad telefoniga. Samuti olen märganud eessõitvat autot kaldumist üle telgjoone ja möödasõidul on näha, et inimese pilk ei ole mitte suunatud teele vaid kuskile mujale, kus tõenäoliselt on telefon, mis on võtnud tähelepanu sõiduteelt.
2022. aastal tehtud küsitlusuuringu „Sõidukijuhi väsimus ja tähelepanematus liikluses“ järgi ei kasuta 60 protsenti Eesti elanikest telefoniga autoroolis rääkides käed-vabad-süsteemi. 2022. aastal hukkus liikluses 50 inimest ning viie liiklusõnnetuse puhul, kus inimesed hukkusid, oli üks põhjuseid kõrvalised tegevused või tähelepanu hajumine liiklusest. Tõenäoliselt on kõrvaliste tegevuste tõttu juhtunud liiklusõnnetuste arv suurem, kuid juhid ei tunnista seda, et satusid õnnetusse telefoni kasutamise tõttu. Liiklusseadus ütleb, et sõiduki juhil on keelatud tegeleda juhtimise ajal toimingutega, mis võivad segada juhtimist või liiklusolude tajumist.
Levinuimad kõrvalised tegevused on just telefoniga rääkimine, sõnumite saatmine, navigatsiooni seadistamine, uudiste lugemine, lisaks veel söömine-joomine, lapsega tegelemine. Viimasel ajal on populaarseks saanud ka sõidukiroolis lausa videoblogi pidamine.
Sellisel käitumisel sõidukijuhid tegelikult ei teadvusta, et kui nad loevad või kirjutavad sõnumeid, on nende pilk teelt eemal ja selle aja jooksul võib liiklu-

ses juhtuda palju. Maanteel sõites 90 km/h kiirusega läbib auto viie sekundiga umbes 125 meetrit. Mis võib selle aja jooksul juhtuda? Auto võib kalduda oma sõidurajalt kõrvale, juht ei märka liiklusemärgi, jalkäijad või jalgratturit, metslooma, kaassõitjaid. Kui jätta saatmata üks sõnum või vastamata üks telefonikõne, siis sellest ei muutu suurt midagi. Kui nende tegevuste tõttu hajub tähelepanu ja juhtub õnnetus, võib see muuta jäädavalt paljude inimeste elu.
Soovitused turvaliseks autosõiduks:
• Mõtle läbi marsruut enne sõidu alustamist, et ei oleks tarvis sõidu ajal tegeleda navigeerimis-seadmega või jätta see tegevus kaassõitjale.
• Pane telefon sõidu ajaks eemale.
• Pane telefon režiimile, mis välistab telefoni kasutamise sõidu ajal.
• Vajadusel peata sõiduk ohutus kohas, et vastata telefonile või saata sõnum.
• Vajadusel arvesta lisaajaga, kui autos on laps või lemmikloom.
• Väldi ka ise telefonikõnesid inimestele, kes on sel hetkel roolis.
HELLE-TRIIN NISUMAA
piirkonnapolitseinik

Osale sõeluuringutel!

Tervisekassa tuletab rinna-, emakakaela- ja jämesoolevähi sõeluuringute sihtrühma kuuluvatele inimestele meelde, et kuni selle aasta lõpuni on neil võimalik veel sõeluuringul osaleda. Kui kutset pole tulnud, tasub oma eesti.ee andmed üle vaadata.

„Innustame aegu broneerima kõiki, kes kuuluvad sel aastal mõne vähi sõeluuringu sihtrühma, kuid pole veel jõudnud uuringul osaleda. Üle Eesti on veel igale sõeluuringule aegu saada,“ ütles Tervisekassa sõeluuringute teenusejuht Maria Suurna.

Sageli tunnevad sihtrühma kuulujad muret, et nad pole sõeluuringul osalemise kutset saanud. Kutsed saadetakse elektrooniliselt, kasutades selleks eesti.ee teavitusteenust. E-kutse saavad sõeluuringu sihtrühma kuuluvad inimesed, kelle eesti.ee e-post on suunatud oma isiklikule meiliaadressile või märgitud rahvastikuregistrisse. Kui kutset pole meilile tulnud, tuleb eesti.ee keskkonnas oma kontakt-andmed üle kontrollida.

„Tervisekassa saadab ka SMS-meeldetuletusi, mistõttu palume lisaks e-mailile ka oma mobiiltelefoni number üle kontrollida. Muidu võib juhtuda, et meeldetuletus läheb valele inimesele, kes tegelikult ei kuulugi sõeluuringu sihtrühma. Oma andmeid üle vaadata saab aga igaüks veenduda, et riik ei saada talle vale inimese teavitusi,“ sõnas Suurna.

Novembri alguse seisuga on kõige rohkem osaletud rinnavähi sõeluuringul, mille osalemismäär on 54% ja kuhu on end nüüd ka lihtsam kirja panna. Kui varem sai digiregistratuuri kaudu vaid vähestesse kliinikutesse aega panna, siis praegu on võrreldes aasta algusega olulisemalt rohkemad kliinikud digiregistratuuriga liitunud.

Vähem on käidud aga jämesoolevähi ja emakakaelavähi sõeluuringul, kus osalusmäär on vastavalt 46% ja 41%. Kuna sõeluuringuid korraldatakse vaid kindlale vanuserühmale sõltuvalt vähitüübist kahe või viie aasta tagant, on regulaarne osavõtt äärmiselt oluline. Uuringuga on võimalik leida vähieelsed muutused enne haiguse ja sümptomite tekkimist, mil neid saab edukalt ravida. „Kui mõne sõeluuringu puhul tekib aja leidmiseks probleeme, võtke lahenduse leidmiseks kindlasti ühendust Tervisekassa klienditeenindusega numbril 669 6630,“ julgustas Suurna.

Keda oodatakse 2023. aastal sõeluuringule?

1. Rinnavähi sõeluuringule oodatakse 50–69-aastaseid naisi sünniaastaga **1955, 1957, 1959, 1961, 1963, 1965, 1967, 1969, 1971 ja 1973.**
2. Emakakaelavähi sõeluuringule oodatakse 30–65-aastased naisi sünniaastaga **1958, 1963, 1968, 1973, 1978, 1983, 1988 ja 1993.**
3. Jämesoolevähi sõeluuringule oodatakse 60–68-aastased mehi ja naisi sünniaastaga **1955, 1957, 1959, 1961 ja 1963.**

Rinna- ja emakakaelavähi sõeluuringut teostavate kliinikute kontaktid ja üle Eesti sõitvate mammograafiabusside ajakava leiab www.tervisekassa.ee/soeluuringu-kontaktid.

Jämesoolevähi uuringul osalemiseks tuleb võtta ühendust oma perearstiga, kes väljastab proovikomplekti. Proovi saab teha mugavalt kodus ning seejärel ettemakstud ümbriku saata laborisse.

Sõeluuringute kohta saab lisa-infot küsida oma perearstilt või kirjutades info@tervisekassa.ee ning helistades 669 6630. Vaata ka lisaks www.sõeluuring.ee.

Ligi 1000 kinnistut on teavitanud tekkekohal kompostimisest

Tänaseks on Hiiumaa Vallavalitsusel ülevaade kompostimise ja selle tingimuste kohta ligikaudu 1000 kinnistu kohta saarel. Kui ka Sinu kinnistul kompostimine toimib ja puudub vajadus biojäätmekonteineriga jätmevedajale üle anda, siis palun anna aasta lõpuks sellest vallale teada. Võimalusel lisa pilt või kirjeldus komposti või kompostimise kohta.

Kinnitust saab esitada jäätmevaldajate registri iseteeninduskeskkonna kaudu kinnistu omanik või isik, kes on jäätmevaldajate registris jäätmevaldajaks registreeritud: <https://evald.ee/hiiumaavald/app/jaاتمكائٹلٹ>.

Kellel iseteeninduskeskkonna kaudu kinnitust esitada ei õnnestu, saab täita Hiiumaa valla kodulehel olev blanketi (<https://vald.hiiumaa.ee/dokumendid-vormid-keskkond>) ja edastada see allkirjastatuna valitsus@hiiumaa.ee. Kellel arvuti kasutamise võimalust ei ole, saab kinnituse esitada endale sobivas vallamajas kohapeal.

Jäätmed tuleb sorteerida tekkekohas. Väga oluline on, et olmejäätmetest sorteeritakse välja biojäätmekonteinerid. Biojäätmekonteinerid segunenud olmejäätmetest eristatakse ja viiakse kompostimisest.

Hiiumaal on biojäätmekogumise kohustuslik nii asutustele, ettevõtetele, kortermajadele, tootlustusasutustele kui ka erakinnistutele 1. jaanuarist 2020.

Biojäätmekogumise nõudest tulenevalt kaardistab Hiiumaal Vallavalitsus koostöös jäätmevaldajaga biojäätmekogumise liigiti kogumist. Jäätmevaldajal on õigus kohapeal biojäätmekogumise kompostida, kui see vastab Hiiumaa jäätmehoolduseeskirjaga sätestatud nõuetele. Biojäätmekogumise viskamise muu prügi hulka on seadusega keelatud!

Kinnistutel, kus puudub kompostimise võimalus, peab biojäätmekogumise konteineriga üle andma jäätmevaldajale. Selleks tuleb ühendust võtta Hiiumaa piirkonna jäätmevaldajaga (Eesti Kesk-

konnateenused AS) ja sõlmida lepinguliselt biojäätmekogumise ülevõtteks (435 5025; hiiumaa@keskonnateenused.ee). Hiiumaa jäätmevaldajal on veel saadaval tasuta kasutamiseks konteinerid biojäätmekogumise liigiti kogumiseks ja ülevõtteks jäätmevaldajale.

Biojäätmekogumise kohustusest jäätmevaldajale vabastatakse ainult need isikud, kes oma kodus aia- ja toidujäätmeid komposteerivad, nemad eraldi biojäätmekogumise konteinerit muretsema ei pea.

Lisaküsimuste korral ja konteineri broneerimiseks biojäätmekogumise eesmärgil pöörduge Hiiumaa valla jäätmespetsialisti Kadri Aljase poole: kadri.aljas@hiiumaa.ee; tel 5340 6199.

Kompostimise kinnituse küsimise aluseks on Jäätmevalduse § 12 lg-d 1 ja 2, § 31 lg 4, § 13612 ja § 119 lg 4 ning Hiiumaa jäätmehoolduseeskiri § 4 lg 1, § 6 lg 1, § 9, § 17 lg 2 p 3.

Hiiumaa ammutab inspiratsiooni Tilose saare edust – tee säästva tuleviku suunas?

Hiiumaa, meie armsaim saar Läänemeres, seisab silmitsi olulise väljakutsega – kuidas vähendada jäätmete hulka ja muuta tarbimisharjumusi, et kujundada säästvat tulevikku? Tilose saare saavutused jäätmeteta majandamise suunas on inspireerinud eeskujuna, mida Hiiumaa võiks järgida.

Tilose saar, mis on vaid 65 km² suur ja kodus umbes 500 elanikule, kuulutas 2021. aastal välja ametliku kohustuse saavutada jäätmeteta majandamise staatus. Sarnaselt Hiiumaaga on Tilosel turismi mõju, kuid saar on suutnud välja töötada tõhusad meetmed, et hoida jäätmete hulka kontrolli all.

Alles kaks aastat tagasi suunati Tilosel 87% saare jäätmetest prügilatesse, kuid tänu Just Go Zero Tilos projektile, mis käivitus 2021. aastal, on saar muutunud esimeseks Kreeka jäätmeteta majandamise sertifitseeritud linnaks ja maailma esimeseks saareks, kes sellise tunnustuse saavutas.

Projekti raames viidi ellu regulaarne ükselt uksele liigiti jäätmete kogumine, suunates kõik jäätmed eemale prügilatest kuniks need lõplikult ja püsivalt suleti. Tulemus? Tilos saavutas ligi 90% ringlussevõtu ja kompostimise määra, kõrvaldades prügikastid ja saades jäätmeteta majandamise saareks.

Hiiumaa saaks õppida Tilose kogemustest ja rakendada sarnaseid meetmeid. Jäätmete sorteerimise ja ringlussevõtu süsteemi loomine, pakendivabade võimaluste edendamine ning kohalike ressursside taaskasutamine võivad olla võtmetegurid, mis aitavad Hiiumaal saavutada sarnasuguseid positiivseid tulemusi.

Tilose saar on loonud keskuse ringmajanduse innovatsiooniks (Centre of Circular Innovation), kus jäätmed saadetakse sorteerimiseks ja töötlemiseks. See hõlmab kompostimisrajatist, mis loob väetist kohapeal, ning 15 jäätmevoo sorteerimismehhanismi, sealhulgas kohvikapslid, patareid ja tekstiilid. Jätkained muudetakse alternatiivkütuseks.

Hiiumaal tasuks kaaluda sarnase keskuse loomist, kus jäätmed saaksid tõhusalt sorteeritud ja töödeldud, minimeerides seeläbi saare keskkonnamõju.

Tilose saare edu on tunnustatud Zero Waste Cities Certificationiga, saades neli viiest tärnist. See Euroopa sertifikaat kiidab saare pühendumust ja valmisolekut ületada struktuuriprobleeme, mis mõjutavad kogu jäätmekäitlussüsteemi.

Hiiumaa on suurem kui Tilos, ulatudes üle 1000 km² ja ligikaudu 10 000 elanikuga.

Ehkki suuruse ja elanike arvuga erinev, võib Hiiumaa õppida Tilose saare kogemustest ja kohandada neid vastavalt oma kogukonna vajadustele.

Kutsun Hiiumaa valda, ettevõtteid ja elanikke üles vaatama Tilose saare kogemust ning leidma viise, kuidas saaksime järgida nende eeskju ja kujundada säästvat tulevikku. Alustagem samm-sammult, teadvustades tarbimise mõju ja panustades jäätmete vähendamisse. Hiiumaa, astuge teekonnale saamaks jäätmeteta majandamise saareks ja näitame, et meie väike kogukond saab teha suuri asju!

RAIVO VIDEVIK

SA Teeme Ära poolt läbi viidud Hiiumaa jäätmeteta majandamise koolitusprogrammi läbinud Zero Waste saadik

Viide allikatele:

Peamine: <https://www.missionzeroacademy.eu/zero-waste-cities-certification/tilos-becomes-the-first-zero-waste-city-certified-in-greece-and-the-first-island-of-the-certification/>

Ohtlikke jäätmeid võetakse tasuta vastu vaid eraisikutelt

Hiiumaa Vallavalitsus on korraldanud ohtlike jäätmete tasuta vastuvõtu eraisikutelt. Ettevõtte tegevuse käigus tekkinud ohtlikke jäätmeid valla kogumispunktides tasuta vastu ei võeta!

Ettevõtted saavad ohtlikke jäätmeid hinnakirja alusel üle anda Kärklase OÜ Hiiu Autotranspordile või eelneva kokkuleppe alusel võtab ettevõtetelt ohtlikke jäätmeid vastu ka AS Eesti Keskonnateenused.

Ohtlike jäätmete kogumispunktides võetakse elanikelt vastu:

- ohtlikke aineid sisaldavad värvid, liimid, lakid;
- ravimid, süstlad;
- akud ja patareid;
- määrdeained, mootoriõli;
- ohtlike ainete saastunud absorbendid, puhastuskaltsud;
- taimekaitsemürgid;

- leelised, happed, lahustid;
 - elavhõbedat sisaldavad jäätmed, sh päevalampid;
 - ohtlikke aineid sisaldavad või nendega tugevalt saastunud pakendid;
 - elektri- ja elektroonikajäätmed.
- Ohtlike jäätmete, mida nimekirjas pole, vastuvõtt on tasuta!

Suitsuandur PÄÄSTAB ELU!

Kontrolli
suitsuandurit
KORD KUUS!

PÄÄSTEAMET

Selleks ajaks, kui aru saime, et midagi on valesti, oli kodu päästmiseks juba liiga hilja!

TEATED

Kärdla Kultuurikeskuse huviringides ja puhkpilliorkestris on veel ruumi uutele tulijatele.

Tulge tutvuma <https://kultuur.hiiumaa.ee/huvitegevus> ja küsige infot tel 5300 3234.

Kolmapäeviti kell 12 saavad Hellamaa perekeskuses kokku erinevateks tegevusteks Pühalepa Lustilised. Ootame liituma uusi liikmeid.

Kärdla osavald annab üürile 3-toalise korteri aadressil Nuutri 13-3, Kärdla linn

Korter on elamiskõlblik, osaliselt möbleeritud, tsentraalse küttega ja asub teisel korrusel.

Korteri üürile andmise tingimused on seotud vallavolikogu määrusega „Munitsipaalaluruumi kasutusse andmise ja kasutamise kord Hiiumaa vallas“, millega saab tutvuda www.riigiteataja.ee/akt/429012020008?leiaKehtiv.

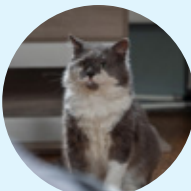
Korteri üürihind on 341 €, millele lisanduvad kommunaalid (suvel ca 70 €, talvel ca 115–130 €). Üürnikuga sõlmib Kärdla osavald lepingu üheks aastaks. Poolte kokkuleppel on võimalik lepingut pikendada.

Osavald ootab huviliste taotlusi meiliaadressile kardla@hiiumaa.ee. Kui on huvi korteriga tutvuda, siis saab ühendust võtta haldusjuhi Marko Rannaga, tel 5886 1126, e-posti aadress marko.ranna@hiiumaa.ee.

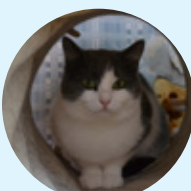
Kodu ootavad kassid Hiiumaa koduta loomade turvakodus

KIKI: emane (steriliseeritud), sündinud 2022.

KISMET: isane (kastreeritud), sündinud 2013.

KASSANDRA: emane (steriliseeritud), sündinud 2021.

Lisainfo: tel 523 6827 või FB-s "Hiiumaa koduta loomade turvakodu"

TÖÖPAKKUMINE:
Palade lasteaias õpetaja

Palade lasteaias ootab oma lasteaiaperre sätasilmset õpetajat (1,0 koormusega) lapsehoolduspuhkusel oleva töötaja asendamiseks.

Tööle asumine: jaanuar 2024.

Sooviavaldus ja elulookirjeldus koos haridust tõendavate dokumentidega saada hiljemalt 18.12.2023 meiliaadressile agne.ruben@hiiumaa.ee

Lisainfo telefonil: 5695 2249

MAJANDUSFOORUM 2023
Hiiumaa - tööstussaar või ... ?

29. novembril 2023
Hiiumaa Pruulikojas Restos

Majandusfoorumi kava:

- Kl 13.00 avasõnad, Hiiumaa vallavanem **Hergo Tasuja**.
- Kl 13.15 ettekanne majanduse olukorrast Eestis ja maailmas, Eesti Panga nõukogu juht, Tartu Ülikooli rahvusvahelise ettevõtluse professor **Urmas Varblane**.
- Kl 14 paneeldiskussioon „Mis veab Hiiumaa majandust aastaks 2030+?“, juhivad **Arno Kuusk**. Osalevad HMPK OÜ juhatuse liige **Andrus Ilumets**, Hiiumaa Köök ja Pagar OÜ juhatuse liige **Kaja Antons**, Dagöplast AS tegevjuht **Kulvo Pendra**, Hiiu Autotrans OÜ juhatuse liige **Anu Pielberg** ja Mainegrupp OÜ juhatuse liige **Sander Kopli**.
- Kl 15.00 kohvipaus.
- Kl 15.20 Hiiumaa 2022. aasta majandusülevaate esitlus, Hiiumaa Arenduskeskuse juhataja **Liis Lukas** ja Hiiumaa Arenduskeskuse ettevõtluskonsultant **Ilmi Aksli**.
- Kl 15.30 paneeldiskussioon „Kes peaks tahtma Hiiumaale investeerida?“, juhivad EISI Lääne-Eesti piirkondlik investorkonsultant **Mihkel Kärge**. Osalevad Eesti Panga nõukogu juht **Urmas Varblane**, Swedbanki ettevõtete haldur Hiiumaal **Elmo Harjak** ja ettevõtja ja investor **Aleksander Gansen**.
- Kl 16.30 kohvipaus.
- Kl 17.00 Hiiumaa ettevõtjate, tegijate ja sõprade pidulik tunnustamine.
- Kl 18 tänusõnad ja lõpetamine, Hiiumaa Arenduskeskuse juhataja **Liis Lukas**.
- Tordi söömine ja sumisemine.

Päeva juhivad Hiidlaste Koostöökoogu tegevjuht Siim Piirak.

**kavas võib ette tulla muudatusi*

Anna meile teada oma osalemisest võimalikult varakult <https://bit.ly/majandusfoorum2023>.

Kõrgessaare päevakeskuses

- Esmapäeviti kell 14–15.15 **tervisevõimlemise** ring. Juhendab Stella.
- Teisipäeviti kell 11–12.30 **toolitantsu treening**. Juhendab Katrin.
- Teisipäeviti kell 12.45–14.15 **line-tantsu** treening. Juhendab Katrin.
- Teisipäeviti kell 17–18 **lauluansambel**. Juhendab Aave.
- Kolmapäeviti kell 11–12.30 **line-tantsu** treening. Juhendab Katrin.
- Kolmapäeviti kell 12.45–14.15 **seniortantsuring**. Juhendab Katrin.
- Esmapäeval, 4. detsembril kell 12–15 lillseade koolitus. Juhendab Jaak Tomson. Osalustasu 15 eurot.
- Esmapäeval, 4. detsembril alates kell 8.30 **pediküüriteenus**. Lisainfo ja registreerimine Eve Heinmaa tel 516 3126.
- Neljapäeval, 7. detsembril kell 12–13.30 Kõrgessaare **mülmängu V voor**.
- Neljapäeval, 7. detsembril alates kell 12 ja reedel, 8. detsembril alates kell 9 **massaažiteenus**. Eelnev registreerimine Sigrid Petrilainen, tel 529 7429.
- Esmapäeval, 11. detsembril kell 10 **siidimaali õpituba**. Juhendaja Ainikki Eiskop. Osalustasu 6 €. Registreerimine 5333 9472, Katrin.
- Neljapäeval, 14. detsembril kl 13 **koosviibimine Kõpu rahvamajas**. Transport: 11.20 Roots, Pihla, 11.30 Lauka, Viskoosa. Kaasa võtta jõuluvana kingikott loosikinkpakki väärtusega kuni 5 eurot.
- Reedel, 15. detsembril väljasõit **Käina ujulasse**, ujulas viibimine kell 11–13, vesivõimlemine kell 11 (juhendaja Helin Kääramees), jõusaali kasutamine. Osalustasu 6 eurot. Transport: 10 Kõrgessaare, Lauka, Viskoosa, 10.25 Kärdla.
- Esmapäeval, 18. detsembril kell 12 **käsitöökommide tegevusetöö tuba**. Osalustasu 8 eurot. Eelnev registreerimine tel 5333 9472 Katrin.
- Detsembris võtab **juuksur** Sirje Vaku vastu Kärdlas. Registreerimine tel 5666 2317.
- Lisainfo**, transpordivajaduse teatamine ja tegevustes osalemise registreerimine tel 5333 9472, Katrin.
- Kõrgessaare päevakeskuses **saab pesta pesu ja käia duši all**, eelnevalt kokku leppida tel 504 2292, Inna.

TEATED

Sotsiaaltoetuste taotlemine

- 14. detsember kell 10–12 sotsiaaltoetuste taotluste vastuvõtmine Suuremõisa raamatukogus. Info: Urme Soonvald, tel 463 6844, 521 0997, urme.soonvald@hiiumaa.ee.
- 21. detsember kell 11–12 sotsiaaltoetuste taotluste vastuvõtmine Viskoosas. Info: Pille Näksi, tel 5855 3736, pille.naksi@hiiumaa.ee.

Transporditeenus

- Kärdla piirkonnas invabussi tellimine kohalikeks sõitudeks ja mandrisõidud rehabilitatsiooni- või meditsiini asutusesse eakatele ja puudega inimestele. Info: Pille Alevi, pille.alevi@hiiumaa.ee, tel 505 5746.

Saunateenus

- Kärdla sadama saun 2., 16. ja 30. oktoober kell 13–15 meeste- ja 15.30–18 naistele. Pileti hind on 2.30 eurot.

MEIE SEAST ON LAHKUNUD

- VELLO ESTAAL
- MATI KIIVIT
- VELLO PAOMEES
- REMI SOONIK
- LUULE MAST
- LJUBOV TROSS
- HARRI VAKU
- VALDOR SMILL

SÜNDMUSED

NOVEMBER

23. novembril

○ **Kl 18** Kärkla Muusikakooli õpilasohtu. Tasuta.

24. novembril

○ **Kl 17.30** Hiiumaa Kino. „Esimesed jõulud“ Kärkla kultuurikeskuses. Pilet 5 €–6 €.

○ **Kl 18** kadripidu Pikas Majas. Vahvad tegevused kogu perele, kadripäevale omane söök-jook ja lavale astub Hiiumaa Pillisõprade Selts. Tasuta/ 8€.

○ **Kl 19.30** Hiiumaa Kino. „Napoleon“ Kärkla kultuurikeskuses. Pilet 5 €–6 €.

L, 25. Novembril

○ **Kl 10–14** batuudid ja pannukad Kõrgessaare vaba aja keskuses. Ootame kõiki lapsi ja lapsemeelseid batuutidele hüppama ja pühapäevaseid minipannkooke sööma. Osalustasu 5 €.

○ **Kl 14** Kärkla kultuurikeskuses Hiiumaa tütarlastekoori ja Hiiumaa poistekoori sünnipäevakontsert. Laval on lauljaid Kärklast, Käinast, Emmastest, Laukalt ja Paladelt. Tasuta.

○ **Kl 17** Valgest valgesse. Luulest lugude ni Palade loodushariduskeskuses. „Luulest lugude ni“ on rännak lapsepõlvest tänasesse hetke. Juttu tuleb inimestest, kes on meid mõjutanud. Eluraskustest, kaotustest ja eneseotsingutest. Sellest, mis inspireerib – loodus. Pilet 10 €.

P, 26. novembril

○ **Kl 11–13** „Aktiivne algus“ liikumispühapäev 1–8-aastastele Hiiumaa spordikeskuses seiklusrajal, kus laps ja vanem saavad koos hüpata, joosta, visata, püüda, roomata, keelda ja rullida. Osalustasu 2 €.

○ **Kl 16** Hiiumaa Kino. „Esimesed jõulud“ Kärkla kultuurikeskuses. Pilet 5 €–6 €.

○ **Kl 18** Hiiumaa Kino. „Napoleon“ Kärkla kultuurikeskuses. Pilet 5 €–6 €.

E, 27. novembril

○ **Kl 18** Hiiumaa Kino. Dokumentaal „Kellele ma naeratan?“ Kärkla kultuurikeskuses. Pilet 5€–6€.

T, 28. novembril

○ **Kl 9.30** koolitus „Psühholoogiline esmaabi kriisisituatsioonis“ Sotsiaalkindlustusametilt eesliinitöötajatele.

○ **Kl 17** Hiiumaa vabatahtlaste tunnistamine 2023 Orjaku külamajas.

○ **Kl 18** noorte ujumisvõistluste karikasari „Aasta ujuja 2023/2024“ Käina ujulas.

K, 29. november

○ **Kl 13** Hiiumaa majandusfoorum 2023 Hiiumaa Pruulikoja Restos Vabaduse 15, Kärkla.

○ **Kl 18** ronimisvõistluste karikasari „Noor TipuTegija 2023/2024“ elamuskeskuses Tuuletorn.

○ **Kl 18.30–19.30** kõndimise kolmapäev algusega Kärkla pritsumaja parklast. MTÜ Kõnnime Koos kutsub liituma juhendatud jalutusgrupiga.

DETSEMBER

R, 1. detsembril

○ **Kl 9–18** jõululaat Kärkla kultuurikeskuses. Info: Tiit 523 3792 või Mari 5346 3126.

○ **Kl 19** õllesommelsee Juks Ojapervi koolitus ja õllede degustatsioon Hiiumaa Pruulikoja Restos Vabaduse 15 Kärklas. Osalustasu 10 €.

L, 2. detsembril

○ **Kl 9–14** jõululaat Kärkla kultuurikeskuses. Info: Tiit 523 3792 või Mari 5346 3126.

○ **Kl 17** Hiiumaa Kultuuri Selts esitleb: kontsert „Jõuluõõl käib ingel“ Kärkla kirikus. Esineb Annely Peebo ja perekond Ernesaks–Rattassepp. Tasuta.

P, 3. detsembril

○ **Kl 17** süütame 1. advendil tuled Kärkla keskväljaku jõulukuusel.

○ **Kl 18** „Advendiheliharustus“ Kärkla Baptistikoguduse palvemajas Kabeli 3, Kärklas. Esinevad Kädy Plaas, sopran Leonora Palu, flööt Allar Kaasik, Čiurlionise keelpillikvartett (Leedu). Kavas tuntud jõululaulude seade. Sisepääs tasuta, kavad 10 €.

○ **Kl 18** advendiaja alguse tähistamine Käina kiriku pargis.

○ **Kl 19** esimese advendi tähistamine Emmaste jõulumaal.

K, 6. detsember

Kõndimise kolmapäev algusega Kärkla pritsumaja parklast. MTÜ Kõnnime Koos kutsub liituma juhendatud jalutusgrupiga. Tasuta.

N, 7. detsembril

○ **Kl 17.30** Käina huvikooli Emmaste filiaali kontsert Emmaste põhikooli saalis.

R, 8. detsembril

○ **Kl 10–19** talvine käsitöö- ja omatoodangu laat Kärkla kultuurikeskuses. Laadal on kultuuriprogramm, laadaloos ja laadakohvik.

○ **Kl 23** Carriba LIVE. Caater ft Mari Liis Carriba Club.

L, 9. detsembril

○ Hiiumaa glögikohvikute päev 2023 üle Hiiumaa. Vt lisa hiiumaa.ee/glogikohvikud.

○ **Kl 10–15** talvine käsitöö- ja omatoodangu laat Kärkla kultuurikeskuses.

○ **Kl 16** Hiiumaa Pillisõprade Seltsi jõululaulude kontsert Pikas Majas.

○ **Kl 18** Jazziliit ja KORK LIVE. Iivi Rausi trio

albumi „Elust läbi lenneldes“ esitluskontsert šampanjabaaaris ja restos Kork Kärklas. Pilet 15 €–20 €.

P, 10. detsembril

○ **Kl 11–13** „Aktiivne algus“ liikumispühapäev 1–8-aastastele Hiiumaa spordikeskuses seiklusrajal, kus laps ja vanem saavad koos hüpata, joosta, visata, püüda, roomata, keelda ja rullida jne. Osalustasu 2 €.

P, 10. detsembril

○ **Kl 12–15** teatripidu Kärkla Nukuteatri 25. sünnipäeva puhul. Kohvik, pillilood, etendus.

E, 11. detsembril

○ **Kl 17.30** Käina huvikooli muusikaosakonna kontsert.

T, 12.–R, 15. detsember jõulumaal „Päkapikud võlumetsas“ Soera talumuuseumis I kooliastmele ja lasteaialastele kl 10, kl 12 ja kl 14. Osalustasu 10 €.

T, 12. detsembril

○ **Kl 12** VÄIKE TAIBU teaduskool Palade loodushariduskeskuses. Päkapikkude teadustund 6–10-aastastele lastele. Osalustasu 5 €.

○ **Kl 18** noorte ujumisvõistluste karikasari „Aasta ujuja 2023/2024“ Käina ujulas.

K, 13. detsembril

○ **Kl 16** Käina huvikooli kunstiosakonna jõulutrall.

○ **Kl 16** Pühalepa „Memme-Taadi jõuluõhtu“ Hellamaa perekeskuses. Osavõtust teata 8. detsembriks telefonil 469 4630 või 5694 1961 Virve.

○ **Kl 18** ronimisvõistluste karikasari „Noor TipuTegija 2023/2024“ elamuskeskuses Tuuletorn.

○ **Kl 18.30** Kõndimise kolmapäev algusega Kärkla pritsumaja parklast. MTÜ Kõnnime Koos kutsub liituma juhendatud jalutusgrupiga.

N, 14. detsembril

○ **Kl 17.30** Käina huvikooli tantsuosakonna ettetantsimine.

○ **Kl 18** mälumänguõhtu piparkoogiga Hellamaa perekeskuses.

R, 15. detsembril

○ **Kl 11** Põhja-Hiiumaa koduste laste jõulupidu Kärkla kultuurikeskuses.

L, 16.–P, 17. detsember Jõulud Vabrikuväljakul – kogupere jõulumaal Pika Maja ümbruses. Kohvik, töötoad, õuetegevused. Vaata lisa hiiumaamuuseum.ee.

L, 16. detsembril

○ **Kl 17** G.C. Menotti kogupere jõuluooper „Amahl ja õised külalised“ Käina huvi- ja kultuurikeskuses, esinevad Opera Veto lauljad Eva Maria Shepel, Anneliis Volmer, Atlan Karp, Aivar Kaseste, Kristjan Häggblom, Egon

Laanesalu. Pilet 10 €–15 €.

○ **Kl 18** Hiiumaa ettevõtjate jõulupidu Orjaku sadama saalimajas. Esinevad Improteater Impeerium ja Jarek Kasar. Toit ja jook iiU-mekk Resto & Külalistemajalt. Registreerimine iiumekk@gmail.com, osalustasu 100 €.

E, 18. detsembril

○ **Kl 16** Käina huvikooli jõulupidu.

K, 20. detsembril

○ **Kl 15.30** Käina osavalla eakate jõulupidu Käina huvi- ja kultuurikeskuse saalis. Oma tulekust palume teada anda hiljemalt 13. detsembriks Käina osavallamajja või telefonil 462 2888.

○ **Kl 18.30** kõndimise kolmapäev algusega Kärkla pritsumaja parklast. MTÜ Kõnnime Koos kutsub liituma juhendatud jalutusgrupiga.

N, 21. detsembril

○ **Kl 19** eksklusiivne vestlusõhtu Mallukaga Hiiumaa Pruulikoja Restos Vabaduse 15, osalustasu 25 €.

R, 22. detsembril

○ Hiiumaa JõuluGala Suuremõisa lossis. Karmen Telviku jõlukontsert, Peeter Oja *stand up* monoetendus, rikkalik jõulubuffet, Keskeabrisi jõuludisko. Öhtujuht Kai-vo Platov. Info ja reg hiugaala@gmail.com. Pilet 99 €.

P, 24. detsember 2023–E, 1. jaanuar 2024

○ Iseseisev matk „Kõhtu ruumi“ Paluküla terviserajal. Märgistatud 5,6 km pikkune matkarada stardiga Kärklast Neste tankla parklast mööda kergliiklusteed Paluküla terviserajale. Registreeritud osalevad loosis: <https://maraton.hiiumaa.ee/uritusd/matk>.

T, 26. detsembril

○ **Kl 18** Rolf Roosalu akustiline jõlukontsert „Kohtumine“ Hiiumaal Kärkla kirikus. Rolfi kaaslasteks laval Jorma Puusaag (kitarr) ja Rain Rämmal (klaver). Pilet 25 €–35 €.

K, 27. detsembril

○ **Kl 18.30** kõndimise kolmapäev algusega Kärkla pritsumaja parklast.

L, 30. detsembril

○ **Kl 15** pühade-vahe-kontsert „AEG OL-LA KOOS“ Orjaku sadamas Orjaku külamajas. Laval Inga Lunge, Toomas Lunge ja Tõnu Raadik. Pilet 8 €. Palume riietuda soojalt.

P, 31. Detsembril

○ **Kl 20–22** aastalõpp Kärkla keskväljakul ansambliga LOCONUTS. Tasuta.

Hiiumaa sündmusteportaali:

hiiumaa.ee/sundmused

Kinokava: hiiumaakino.ee

NÄITUSED

NELJA NURGA GALERII

○ **1. detsembril kl 16** Hiiumaa loojate traditsioonilise aastavahetusnäituse avamine, millega astume järgmisesse Hiiumaa 2024 kunstiaastasse. Näituse plakati ja digikutsed kujundab kooli kogukonnapraktika raames Lill Kagadze. Avamisel anname üle Hiiumaa valla aukodanikule Erkki-Sven Tüürile aunimetuse kaasas käiva maali Valev Seinalt.

Avatud 2024. aasta jaanuari lõpuni. Galerii avatud R-L 11–15 ja kokkulepetel.

Galeriis müügil ka Riho Sibula viimaseks jäänud helikandja VIIMANE CD-d ja LP-d.

HIIUMAA MUUSEUMID

PIKK MAJA:

Avatud E–R kell 10–17, L kell 10–15.

○ „Ülle Marksi ja Jüri Kassi postmargikujundused Eesti margikujunduse taustal“.

○ Suur muusikateemaline näitus „Muusi-

kast hiidlaste elus“.

○ Näitus „Mehed kolmest kümnendist – Miikmaa, Reeveer, Kirme“.

Avatud meene- ja raamatupood ning laste mängutuba!

KASSARI MUUSEUMIMAJA:

Avatud T–L kell 10–17

○ Hiiumaa ajalugu ja kultuuri tutvustav püsiekspositsioon „ELU SAAREL. TULLI, VESI, ÕHK, MAA.“

○ „Kappide avahoidla“ ja näitus „Ülevaade mõisate rollist ajalooos“.

Avatud meenepood.

MIHKLI TALUMUUSEUM:

Avatud ettetellimisel!

○ 19. sajandi taluelu, hooned ja lood. Külatajaid tervitavad ka lambad ja kitsed.

Avatud meenepood, saab osta jäätist ja kohvi.

RUDOLF TOBIASE MAJAMUUSEUM:

Avatud ettetellimisel!

Suurde maailma jõudnud helilooja sünnikodu.

PÜHADE LAHTIOLEKU AJAD:

23.12.2023 – Kassari muuseumimaja ja Pikk Maja avatud kell 10–15.

24–26.12.2023 Muuseumimajad suletud.

01.01.2024 Muuseumimajad suletud.

ÜRITUSED:

○ **9. detsember** glögikohvik „PILLIROOG“ Pikas Majas.

○ **9. detsember** kell 16 Hiiumaa Pillisõprade Seltsi jõululaulude kontsert Pikas Majas (glögikohvikua raames).

○ **16.–17. detsembril** jõulud Vabrikuväljakul – kogupere jõulumaal Pika Maja ümbruses. Kohvik, töötoad, õuetegevused ja pal-

ju muud toredat kõigile. Vaata lisa: hiiumaa-muuseum.ee

KÄRDLA KULTUURIKESKUS

näituseruumis

○ Detsembris Kärkla kultuurikeskuses täiskasvanute maaliringi tööde näitus.

Sammassaalis.

○ Detsembris „Kärkla ajaloolised kaardid“.

TUULETORN

Ekspositsioon avatud T–R 15–21, L–P 12–21 EXPO.

Taaskasutuskunsti näitus: Eesti ja Hiiumaa ühisnäitus „Näidates uut ja vana“ (idee autor Ewa-Kaisa Plakk).

SÕRU MUUSEUM

○ Näitused „Taasleitud asjad“, „Mootorpurjekas „Alar““, Liia Lüdigi-Algvere maalid. Avatud eelneval kokkuleppel. Tel 5884 0790.

